

Tıp Fakültesi Öğrencileri Arasında Nikotin, Alkol ve Kafein Kullanımının Değerlendirilmesi

Evaluation of Nicotine, Alcohol, and Caffeine Use Among Medical School Students

Yasemin ŞAHİN¹, Münevver Nazlıcan ZENGİN¹, Eda YAYLA², Ayşe Duru SAYIN², Mehmet Ali ÜNAL², Lukman ASSAN², Osman ÇİFTÇİ¹

Özet: Amaç: Bağımlılık yapıcı maddeler olarak bilinen nikotin, alkol ve kafein kullanımı birçok hastalık için risk faktörüdür. Genç yetişkinlerin büyük bir kısmını oluşturan üniversite öğrencileri arasında da bağımlılık yapıcı madde kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Bağımlılık yapıcı madde kullanımlarının nedenleri arasında aile ortamından uzaklaşma, yeni girdiği ortamda kendini kabul ettirme isteği, arkadaş ortamında oluşan teşvik, taklit veya merak duygusu, gelecek kaygısı veya korkusu yer almaktadır. Bu nedenleri bilinmesi genç yetişkinler arasında bu tür bağımlılıkların azaltılması için önem arz etmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmada Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci arasında nikotin, alkol ve kafein kullanımının çok yönlü değerlendirmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Dijital ortamda sunulan anket çalışmasının ilk bölümünde demografik bilgiler ve ikinci bölümünde ise alkol, nikotin ve kafein kullanımlarıyla ilgili tutum ve davranışları değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS programında Pearson Ki-Kare testi ve betimleyici testler kullanıldı. **Bulgular:** Araştırmaya katılan 356 kişinin % 42,1'i erkek 57,9'u ise kadındı. Ve yaş ortalaması 21.03 olarak bulundu. Cinsiyete bağlı olarak; nikotin, alkol ve kafein kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulundu. Yaşam yeri ile nikotin ve alkol kullanımı arasında; ailesel faktörler ile alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulundu. **Sonuç:** Bağımlılık psikolojik, çevresel ve fizyolojik birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bulgular ve öneriler doğrultusunda üniversite öğrencileri arasındaki bağımlılık oranlarının azaltılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alkol Tüketimi; Bağımlılık; Kafein; Nikotin

Abstract: Objective: The use of nicotine, alcohol, and caffeine, which are known as addictive substances, are risk factors for many diseases. The use of addictive substances is increasing day by day among university students, who make up a large part of young adults. Among the causes of addictive substance use, there are withdrawal from family environment, desire to be accepted in the new environment, encouragement in the environment of friends, sense of imitation or curiosity, anxiety or fear of the future. For this reason, this study, it was aimed to evaluate the use of nicotine, alcohol, and caffeine among Pamukkale University Faculty of Medicine students. **Method:** Demographic information was evaluated in the first part of the survey study presented in the digital environment, and attitudes and behaviors related to alcohol, nicotine, and caffeine use were evaluated in the second part. Pearson Chi-Square test and descriptive tests were used in the SPSS program in the statistical analysis of the data. **Results:** 42.1% of the 356 participants in the study were male and 57.9% were female. And the average age was found to be 21.03. Depending on gender; A significant relationship was found between nicotine, alcohol, and caffeine use. Between living place and nicotine and alcohol use; a significant relationship was found between familial factors and alcohol use. **Conclusion:** Addiction arises due to many psychological, environmental and physiological factors. In line with the findings and recommendations, it is expected that the dependency rates among university students will be reduced

Keywords: Alcohol Consumption; Addiction; Caffeine; Nicotine

¹ Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye.

² Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Denizli, Türkiye.

GİRİŞ

Bağımlılık psikososyal ve çevresel faktörlerin rol aldığı bir hastalıktır. Bağımlılık yapıcı maddelerin gelişen toleransa bağlı olarak miktarının zamanla arttığı, kullanılmadığı zamanlarda ise psikolojik ve fizyolojik yoksunluk belirtilerinin görüldüğü bilinmektedir. Nikotin, alkol ve kafein yaygın olarak tüketilen psikoaktif maddeler olup çeşitli düzeylerde bağımlılık yapıcı etkileri bulunmaktadır (Alberg ve ark., 2014). Nikotin ve alkol kullanımı birçok hastalık için risk faktörüdür ve dünyada ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmiştir (Kiani ve ark., 2013). Aktif olarak nikotin kullanımı akciğer kanseri, subklinik ateroskleroz, koroner kalp hastalığı, inme, kronik obstrüktif akciğer hastalığı, akut solunum yolu hastalıkları gibi birçok hastalıkla ilişkilendirilmiştir (Alberg ve ark., 2014). Alkolün ise karaciğer sirozu, pankreatit, ülser ve karaciğer kanseri gibi uzun ve kısa vadeli etkileri bulunmaktadır. Aşırı alkol kullanımı ise bağımlılık duygusu ve sosyal çevreyle iletişim bozukluğuna neden olarak toplum düzeyinde etkiler göstermektedir (Kokkinakis ve ark., 2020). Nikotin ve alkol kullanımıyla ilişkilendirilmiş dünya çapında sırasıyla 6 milyon ve 3 milyon ölümün gerçekleştiği düşünülmektedir (Brandt ve ark., 2019). Kafein; kahve, çay, enerji içecekleri, bazı besin öğeleri ve ilaçlarda bulunması nedeniyle en çok tüketilen maddeler arasında yerini almaktadır (Tseng ve ark., 2014). Yetişkinler arasında en yaygın tüketilen kafeinli ürünlerin kahve ve çay olduğu bildirilmiştir. Aşırı kafein kullanımının kalp yetmezliği, hipertansiyon ve aritmi gibi sağlık sorunlarına yol açabileceği bilinmektedir (Mitchell ve ark., 2014; Verster ve ark., 2017). Özellikle üniversite öğrencilerinden oluşan genç yetişkinler grubunda nikotin, alkol ve kafein içeren maddelerin yaygın kullanımı dikkat çekmektedir (Driver ve ark., 2020) (Brandt ve ark., 2019). Bağımlılık yapıcı madde kullanımının nedenleri arasında stres kaynağı olarak tanımlanabilecek aile ortamından uzaklaşma, yeni girdiği ortamda kendini kabul ettirme isteği, arkadaş ortamında oluşan teşvik, taklit veya merak

duygusu, gelecek kaygısı veya korkusu yer almaktadır.

Yapılan çalışmada Tıp Fakültesi öğrencilerinde nikotin, alkol ve kafein kullanımının çok yönlü değerlendirmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda üniversite öğrencileri arasındaki bağımlılık oranlarının azaltılması beklenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul (28.12.2021 tarih 23 sayılı) onayı ile gerçekleştirildi. Araştırma süresi boyunca kişisel hakların korunması amacıyla Helsinki insan hakları bildirgesine bağlı kalınmıştır. Çalışma kesitsel bir araştırma olup Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin alkol, nikotin ve kafein kullanım alışkanlıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda veri toplama aracı olarak Google Formlar üzerinden çevrimiçi bir anket geliştirdi. Hazırlanan anket formu literatürdeki benzer çalışmalara göre hazırlanmıştır. Anketinin ilk bölümünde demografik bilgilerini değerlendiren 13 soru; ikinci bölümünde ise alkol, nikotin ve kafein kullanımlarıyla ilgili tutum ve davranışları değerlendiren 30 soru bulunmaktaydı. Veriler Ocak 2022 ve Nisan 2022 tarihleri arasında, online anket formu ile toplanmıştır. Online olarak toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS paket programında çeşitli analizlere tabi tutuldu. Bu çalışmada çevrim içi gönderilen anketi doldurmayı kabul eden bütün öğrencilere ulaşılması hedeflendi. Bu yüzden Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden araştırmaya katılan 356 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

İstatistiksel Analiz Anket verilerinin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde frekans tabloları, çapraz tablolar ve Pearson Ki-kare analiz testleri kullanılmıştır. $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Demografik özelliklerin değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan 356 kişinin % 42,1'i erkek 57,9'u ise kadındı. Yaş ortalaması 21.03 (min:18, maks:28) olarak bulundu. Araştırmaya %27 oranıyla en çok dönem 1 öğrencilerinden katılım sağlandı. Bunu sırasıyla %19.1 ve %17.1 oranlarıyla dönem 2 ve dönem 3 izledi.

Katılımcılarının %54,8 'inin ekonomik durumunun iyi olduğu ve %74.7'sinin aile içi iletişiminin iyi olduğu saptandı. Herhangi bir maddeye karşı bağımlı olmadığını ifade edenlerin oranı % 73.3 iken, bağımlı olduğunu ifade eden ve yoksunluk durumunda psikolojik ve fizyolojik değişiklikler gösterenlerin oranı ise % 17,4 olarak bulundu (Tablo 1).

Tablo 1: Demografik özellikler

Demografik özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	206	57.9
Erkek	150	42.1
Dönem		
Dönem 1	96	27.0
Dönem 2	68	19.1
Dönem 3	61	17.1
Dönem 4	51	14.3
Dönem 5	44	12.4
Dönem 6	36	10.1
Yaşam yeri		
Aile evi veya yurt	158	44.4
Tek başına	149	41.9
Arkadaşlarıyla	49	13.8
Aile içi iletişim		
İyi	266	74.7
Orta	71	19.9
Kötü	19	5.3
Ailenin gelir düzeyi		
İyi	137	38.5
Orta	195	54.8
Kötü	24	6.7
Annenin eğitim durumu		
Yok	11	3.1
İlköğretim	37	10.4
Lise	80	22.5
Üniversite	146	41.0
Babanın eğitim durumu		
Yok	0	0
İlköğretim	86	24.2
Lise	68	19.1
Üniversite	202	56.7
Herhangi bir maddeye karşı bağımlılığımızın olduğunu ve bu yoksunluk durumunda psikolojik veya fizyolojik değişimlerinizin olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet hissediyorum	62	17.4
Hayır hissetmiyorum	261	73.3
Kararsızım	33	9.3

Nikotin, alkol ve kafein kullanımının değerlendirilmesi

Katılımcılarının % 22,2'sinin nikotin kullanımı olduğu ve kullanmaya en çok lise döneminde (% 53.2) başladığı bulundu. Günlük nikotin ürünü kullanım sıklıkları (sigara kullanımına göre değerlendirilmiştir); % 55,7'sinin ortalama 10 ve daha az, % 34,2 'si ortalama 11 -20 arasında ve %10,1'i ortalama 21-30 arasında bulundu. Nikotin ürünlerini kullanmama veya bırakma konusunda yeterli eğitim verildiğini düşünen katılımcı oranı %10.2 olarak bulundu. Yeterli eğitimin verilmediğini düşünen veya bu konuda kararsızlık bildiren katılımcı oranları ise sırasıyla %50.6 ve %39.2 olarak bulundu. Alkol kullanımı olduğunu bildiren katılımcı oranı % 39,6 olarak bulundu. Alkol kullanımına başlama dönemi nikotin kullanımına benzer şekilde % 61,7 oranıyla lise dönemi olarak bulundu. Alkol kullanımının en çok ara tatil dönemlerinde arttığı (% 44.0) ve sınav dönemlerinde en az olduğu (%0.7) bulundu. Alkol kullanımındaki etkenlerin başında yüksek oranla eğlenmek (% 85.8) cevabı yer alırken bunu duygusal acı (%7.1) ve stres faktörlerinin (%5) takip ettiği bulundu. Katılımcıların % 87,4'ünün kafein tüketiminin olduğu belirlendi. Kahve başta olmak üzere günlük kafein tüketiminin % 1.6 oranında 6 bardak ve üzeri, %13.5 oranında 3-5 bardak ve %57.2 oranında 1-2 bardak olduğu bulundu (Tablo 2).

Cinsiyete göre nikotin, alkol ve kafein tüketimi değerlendirildiğinde; erkeklerin nikotin içeren ürün kullanımının kadınlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Ankete katılan 356 katılımcıdan 141'in alkol kullandığını 215'inin ise kullanmadığını belirlendi. Kullananlar arasında ise

erkeklerin kadınlardan daha fazla alkol kullandığı saptanmıştır. Kafein tüketiminde ise kadınların erkeklere göre daha fazla kafein tüketiminin olduğu bulundu (Tablo 3). Nikotin alkol ve kafein kullanımının cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Nikotin ürünü kullanım oranının tek başına yaşayanlarda aile evi veya yurttan yaşayanlara göre daha fazla olduğu bulundu. Tek başına yaşayanlardaki alkol kullanımının arkadaşlarıyla veya ailesiyle kalanlara göre daha fazla olduğu belirlendi. Katılımcıların nikotin ve alkol kullanımının yaşam yerlerine göre farklılık gösterdiği bulunmuştur (Tablo 4).

Alkol kullanımıyla aile içi iletişim değerlendirildiğinde; aile iletişimi kötü olan 19 kişinin 14'ünün alkol kullandığı, aile içi iletişimi iyi olan 266 kişinin 102'sinin alkol kullandığı belirlendi. Alkol tüketimi aile içi iletişime göre farklılık göstermektedir. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim seviyesine bakıldığında %41'inin annesinin ve %56,7'sinin babasının üniversite mezunu olduğu belirlendi. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların % 48'i, babası üniversite mezunu olan katılımcıların ise % 45'inin alkol kullandığı belirlendi. Buna göre ebeveynlerinin eğitim düzeyinin artmasının alkol kullanım oranında anlamlı bir artışa neden olduğu bulundu (Tablo 5).

Nikotin kullanımı ile alkol kullanımı değerlendirildiğinde; nikotin ürünü kullanan katılımcılardan % 68.4'ünün alkol kullandığı ve nikotin kullanmayanların % 31.4'ün alkol kullandığı belirlendi. Buna göre nikotin kullanımının alkol kullanımına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 6).

	n	%
Nikotin kullanımı		
Evet	79	22.2
Hayır	277	77.8
Nikotin kullanım sıklığı		
≤10	44	55.7
11-20	27	34.2
21-30	8	10.1
Nikotin kullanımına ne zaman başladınız?		
Lise döneminden önce	7	8.9
Lise dönemi	42	53.2
Preklinik dönem	20	25.3
Stajyer doktorluk dönemi	9	11.4
İntörn doktorluk dönemi	1	1.3
Nikotin bırakma konusunda fakültenizde yeterli eğitim veriliyor mu?		
Evet	8	10.2
Hayır	40	50.6
Kararsız	31	39.2
Ailenizde nikotin kullanımı var mı?		
Var	153	43.0
Yok	203	57.0
Alkol tüketiyor musunuz?		
Evet	141	39.6
Hayır	215	60.4
Alkol kullanmaya ne zaman başladınız?		
Lise döneminden önce	15	10.6
Lise dönemi	87	61.7
Preklinik dönem	36	25.5
Stajyer doktorluk dönemi	3	2.1
İntörn doktorluk dönemi	0	0
Ailenizde alkol tüketimi var mı?		
Var	118	33.1
Yok	238	66.9
En fazla alkol tüketiminin olduğu dönem		
Ara tatil döneminde	62	44.0
Ders döneminde	7	5.0
Sınav haftasında	1	0.7
Sınav haftasından sonra	54	38.3
Düzenli olarak kullanıyorum	17	12.1
Alkol tüketmenizdeki en büyük etken		
Eğlenmek	121	85.8
Stres	7	5.0
Duygusal acı	10	7.1
Tadını seviyorum	3	2.1
Kafein tüketimi		
Evet	311	87.4
Hayır	45	12.6
Kafein tüketim sıklığı		
Haftada 1 bardak	86	27.7
Günde 1-2 bardak	178	57.2
Günde 3-5 bardak	42	13.5
Günde 6 ve üzeri bardak	5	1.6

Tablo 2. Nikotin, alkol ve kafein kullanımı

Tablo 3: Cinsiyete bağılı nikotin ve alkol kullanımı

	Kadın		Erkek		χ^2	Sd	p
	n	%	n	%			
Nikotin kullanımı							
Evet	29	14.1	50	33.3	18.639	1	0.000
Hayır	177	85.9	100	66.7			
Alkol kullanımı							
Evet	70	34.0	71	47.3	6.470	1	0.011
Hayır	136	66.0	79	52.7			
Kafein kullanımı							
Evet	189	60.8	122	39.2	8.525	1	0.004
Hayır	17	37.8	28	62.8			

 χ^2 : ki-kare, Sd: Standart sapma**Tablo 4:** Yaşam yeri ile ilişkili nikotin ve alkol kullanımı

	Evet		Hayır		χ^2	Sd	p
	n	%	n	%			
Nikotin							
Tek başına	49	32.9	100	67.1	22.363	2	0.000
Arkadaşlarıyla	13	26.5	36	73.5			
Aile evi veya yurttta	17	10.8	141	89.2			
Alkol							
Tek başına	86	57.7	63	42.3	46.276	2	0.000
Arkadaşlarıyla	23	46.9	26	53.1			
Aile evi veya yurttta	32	20.3	126	79.7			

 χ^2 : ki-kare, Sd: Standart sapma**Tablo 5:** Ailesel faktöre göre alkol kullanımının değerlendirilmesi

	Evet		Hayır		χ^2	Sd	p
	n	%	n	%			
Aile içi iletişim							
İyi	102	38.3	164	61.7	9.975	2	0.007
Orta	25	35.2	46	64.8			
Kötü	14	73.7	5	26.3			
Annenin eğitim düzeyi							
Yok	1	9.1	10	90.9	13.749	3	0.003
İlköğretim	36	30.3	83	69.7			
Lise	33	41.2	47	58.8			
Üniversite	71	48.6	75	51.4			
Babanın eğitim düzeyi							
Yok	0	0	0	0	6.190	2	0.047
İlköğretim	26	30.2	60	69.8			
Lise	24	35.3	44	64.7			
Üniversite	91	45	111	55			

 χ^2 : ki-kare, Sd: Standart sapma

Tablo 6: Nikotin kullanımı ve alkol kullanımı arasındaki ilişki

Alkol kullanımı							
Nikotin kullanımı	Evet		Hayır		X ²	Sd	p
	n	%	n	%			
Evet	54	68.4	25	31.6	35.079	1	0.000
Hayır	87	31.4	190	68.6			

χ^2 : ki-kare, Sd: Standart sapma

TARTIŞMA

Bağımlılık dünyada en önemli halk sağlığı sorunlarından birisi olarak bilinmektedir. Genç nüfusun büyük bir kısmını oluşturan üniversite öğrencileri arasında nikotin, alkol ve kafein bağımlılığının yaygın olduğu görülmektedir. Aile ortamından uzaklaşma, tek başına yaşama, kendini kabul ettirme isteği veya sınav stresine bağlı olarak artış gösteren madde kullanımı hakkında eğitimlerin verilmesi, risk faktörlerinin gözden geçirilmesi ve farklı türlerde madde kullanımının engellenmesi toplumun geleceği için önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada Tıp Fakültesi öğrencileri arasında öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerle ilişkili farklı madde türlerinin kullanımının değerlendirilmesi amaçlandı.

Ülkemizde ve dünyada yapılan araştırmalar hekim ve hekim adaylarının nikotin kullanım oranının yaklaşık %40 oranına ulaştığını göstermektedir (Kolay Akfert ve ark., 2009; Tin Arslan ve ark., 2016). Bu nedenle nikotin kullanımına bağlı eğitimlerin verilmesi ve risk faktörlerinin en aza indirilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmada nikotin kullanımıyla ilgili katılımcılara yöneltilen soruda büyük bir çoğunluk yeterli eğitimin verilmediği belirtmiştir. Literatürde yer alan bir çalışmada sonuçlarımızı destekler nitelikte nikotin kullanımı ve zararları hakkında eğitim verilmediği bildirilmiştir (Sönmez ve ark., 2017). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar nikotin ve alkol kullanım oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir (Turhan ve ark., 2011). 2015 yılında yapılan Pamukkale Üniversitesi öğrencileri arasında nikotin ve alkol kullanımını araştıran bir çalışmada öğrencilerin %35.6'sının nikotin ve

%35.3'ünün alkol kullandığını belirlenmiştir (Alaçam ve ark., 2015). Yapılan çalışma sonuçları mevcut araştırmamız ile karşılaştırıldığında sigara kullanımının zamanla azaldığı ancak alkol kullanımında bir artış olduğu söylenebilir.

Yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin nikotin ve alkol kullanımına en fazla lise döneminde başladığını bildirmiştir. Literatüre göre bağımlılık yapıcı madde kullanımının lise döneminde başlamasının nedenleri arasında cinsel kimlik arayışı veya yetişkin olma arzusu gibi etkenler yer almaktadır (Yılmaz ve ark., 2020). Cinsiyete göre nikotin ve alkol kullanımını değerlendiren çalışmalar dünya genelinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranlarda kullanımının olduğunu bildirmiştir (Chinwong ve ark., 2018; Yengil ve ark., 2014). Yapılan çalışmada ise literatüre benzer şekilde erkeklerdeki nikotin ve alkol kullanımının kadınların yaklaşık iki katı olduğu bulundu.

Ege üniversitesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada tek başına yaşayan öğrencilerde nikotin ve alkol kullanımının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Atlam & Yüncü, 2017). Farklı bir çalışmada ise arkadaşlarıyla birlikte yaşayanlarda nikotin kullanım riskinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmada tek başına yaşayanlarda nikotin kullanımının daha fazla olduğu, aileyle birlikte veya yurttan kalanlarda ise bu oranın düştüğü belirlendi. Alkol kullanımında da nikotin kullanımına paralel sonuçlar elde edildi. Bu nedenle yalnız yaşamının madde kullanımı riskini arttırdığı söylenebilir (Tanrıku ve ark., 2009).

Ebeveynleri arasında nikotin ve alkol kullanımı olan bireylerin bağımlılık yapıcı madde kullanımına yatkın olduğu düşünülmektedir (Er & Kurçer, 2020). Üniversite öğrencileri arasında

yapılan bir araştırmada babanın veya kardeşlerin nikotin veya alkol kullanımı bireylerdeki madde kullanımını artıran bir faktör olarak saptanmıştır (Turhan ve ark., 2011). Yapılan çalışmada popülasyonun yapısıyla ilişkili olarak, ebeveynlerin nikotin veya alkol kullanımı ile bireyin yatkınlığı arasında bir bağlantı bulunamamıştır. Ancak aile içi iletişimi kötü olan öğrencilerin, iyi olanlarla kıyaslandığında daha fazla alkol kullanımının olduğu saptanmıştır. Aile içi iletişimin iyi olması bireyin kendini ifade edebilmesi, aile içi huzur ortamı ve bireyler arası uyum ile ilişkilidir. Alkol kullanan öğrencilerin aile ilişkilerindeki uyumsuzluk oranının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Kolay Akfert ve ark., 2009). Literatürdeki birçok araştırma aile ilişkilerinde sorunlar yaşayan gençlerde nikotin ve alkol bağımlılığının yüksek olduğunu önemle bildirmektedir (Jackson ve ark., 2011). Bu nedenle ebeveynlerin bilgilendirilmesinin daha faydalı olabileceği düşünölmektedir.

Yapılan çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeyi değerlendirildiğinde; nikotin kullanımı ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak ebeveynlerin eğitim düzeyi ile alkol tüketimi arasında doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. Atlam ve ark., ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların nikotin kullanımı ile ilişkili olmadığını ancak eğitim seviyesi yüksek ebeveynlerin çocuklarında alkol kullanımının daha yaygın olduğunu bildirmiştir (Atlam & Yüncü, 2017). şimdiye kadar yapılan birçok çalışmada nikotin ve alkol kullanımı arasında ilişki bulunmuştur (Aldemir ve ark., 2018). Yapılan çalışmada da nikotin kullananların %60'ından fazlasının alkol kullanımının da olduğu bulduğu. Günümüzde kafein kullanımının özellikle üniversite öğrencileri arasında yaygın olduğu bilinmektedir (Mackus ve ark., 2016; Mahoney ve ark., 2019). Kafein kullanımında çoğunlukla ilk sırada kahve tüketimi bulunmaktadır (Aydin & Eryılmaz, 2019). Nitekim yapılan çalışmada da katılımcıların yaklaşık %90'ında düzenli kahve tüketimi bulunmuştur. Üniversite öğrencileri arasında yapılan beslenme alışkanlıklarıyla ilgili

yapılan bir çalışmada günde 3 fincandan fazla kahve tüketiminin erkeklerde kadınlara kıyasla daha fazla olduğu bildirilmiştir (Akyol & İmamoğlu, 2019). Ancak sonuçlarımıza göre kadınlarda kahve tüketimi erkeklerin yaklaşık iki katı fazla bulundu. Özellikle sınav dönemlerinde artan kafein kullanımının üniversite öğrencileri arasında günlük hayatlarında da artma eğiliminde olduğu ve günlük önerilen miktarın neredeyse iki katının tüketildiği görölmektedir (Seifert ve ark., 2011).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bağımlılık son zamanlarda toplum sağlığı için önemli bir risk faktörü haline gelmiştir. Bağımlılık yapıcı maddeler olarak bilinen nikotin, alkol ve kafeinin genç nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan üniversite öğrencileri arasında kullanımı artmaktadır. Elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda; özellikle lise döneminde bağımlılık yapıcı maddeler ile ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi, üniversiteye geçiş döneminde bireylerin yalnızlık hissine kapılmasının önlenmesi, aile içi huzur ortamının sağlanması ve iletişimin geliştirilmesi, öğrencilerin ders yükünün hafifletilmesi ve sınav dönemlerinin daha uzun bir zamana yayılması gibi önlemler ile bağımlılık yapıcı madde kullanımlarının azaltılabileceği düşünölmektedir.

ıkar atışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar atışması beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Beyanı

Etik Kurul Onayı: Bu alışma Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı ile yapılmıştır.

Tarih:28.12.2021, sayı: (PAU-2021/23).

KAYNAKLAR

Akyol, P., & İmamoğlu, O. (2019). Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre beslenme alışkanlıkları. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 67-77.

Alaşam, H., Korkmaz, A., Muharrem, E. F. E., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2015). Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (2), 82-87.

Alberg, A. J., Shopland, D. R., & Cummings, K. M. (2014). The 2014 Surgeon General's report: commemorating the 50th Anniversary of the 1964 Report of the Advisory Committee to the US Surgeon General and updating the evidence on the health consequences of cigarette smoking. *American Journal of Epidemiology*, 179(4), 403-412.

Aldemir, E., Çelikay, H., Atlam, D. H., Ögel, K., & Altıntoprak, A. E. (2018). Alcohol consumption and associated factors with alcohol consumption among university students. *Journal of Tepecik Education and Research Hospital*, 28(1), 47-56.

Atlam, D. H., & Yüncü, Z. (2017). Üniversitesinde Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 161-170.

Aydin, B., & Eryılmaz, G. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Kafein Tüketimi. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 1, 19.

Brandt, L., Schultes, M. T., Yanagida, T., Maier, G., Kollmayer, M., & Spiel, C. (2019). Differential associations of health literacy with Austrian adolescents' tobacco and alcohol use. *Public Health*, 174, 74-82.

Chinwong, D., Mookmanee, N., Chongpornchai, J., & Chinwong, S. (2018). A Comparison of Gender Differences in Smoking Behaviors, Intention to Quit, and Nicotine Dependence among Thai University Students. *Journal of Addiction*, 1-8.

Driver, E. M., Gushgari, A., Chen, J., & Halden, R. U. (2020). Alcohol, nicotine, and caffeine consumption on a public U.S. university campus determined by wastewater-based epidemiology. *Science of The Total Environment*, 727, 138492.

Er, T., & Kurçer, A. (2020). Tıp Fakültesi 1. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışları ve Anksiyete Düzeyleri. *Bağımlılık Dergisi-Journal of Dependence*, 21(3), 201-209.

Sönmez, C. I., Başer, D. A., Aydoğan, S., Uludağ, G., Dinçer, D., & Topalugurlu, B. (2017). Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme sıklığı ve sigara ile ilgili bilgi tutum ve davranışları. *Konuralp Medical Journal*, 9(2), 160-166.

Jackson, C., Henriksen, L., Dickinson, D., & Levine, D. W. (2011). The early use of alcohol and tobacco: its relation to children's competence and parents' behavior. *American Journal of Public Health*, 87(3), 359-364.

Kiani, A., Ardeshiri, M. J., Moosazadeh, M., Feizi Masouleh, M., Feizi Masouleh, M., & Fakhri, M. (2013). Prevalence of smoking in 15-64 years old population of north of Iran: meta-analysis of the results of non-communicable diseases risk factors surveillance system. *Acta Medica Iranica*, 51(7), 494-500.

Kokkinakis, M., Tsakiris, I., Tzatzarakis, M., Vakonaki, E., Alegakis, A., Papachristou, S., ... & Kalogeraki, A. (2020). Carcinogenic, ethanol, acetaldehyde and noncarcinogenic higher alcohols, esters, and methanol compounds found in traditional alcoholic beverages. A risk assessment approach. *Toxicology reports*, 7, 1057-1065.

Kolay Akfert, S., Çakıcı, E., & Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 40.

Mackus, M., van de Loo, A. J. A. E., Benson, S., Scholey, A., & Verster, J. C. (2016). Consumption of caffeinated beverages and the awareness of their caffeine content among Dutch students. *Appetite*, 103, 353-357.

Mahoney, C. R., Giles, G. E., Marriott, B. P., Judelson, D. A., Glickman, E. L., Geiselman, P. J., & Lieberman, H. R. (2019). Intake of caffeine from all sources and reasons for use by college students. *Clinical Nutrition*, 38(2), 668-675.

Mitchell, D. C., Knight, C. A., Hockenberry, J., Teplansky, R., & Hartman, T. J. (2014). Beverage caffeine intakes in the US. *Food and Chemical Toxicology*, 63, 136-142.

Seifert, S. M., Schaechter, J. L., Hershorin, E. R., & Lipshultz, S. E. (2011). Health effects of energy drinks on children, adolescents, and young adults. *Pediatrics*, 127(3), 511-528.

Tanrikulu, A. Ç., Çarman, K. B., Palanci, Y., Çetin, D., & Karaca, M. (2009). Kars İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörleri. *Türk Toraks Dergisi*, 10(3), 101.

Tin Arslan, Y., Pirinççi, S., Okyay, P., & Döğer, F. K. (2016). Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde sigara kullanımı ve ilişkili faktörler. *Meandros Medical and Dental Journal*, 17, 146-52.

Tseng, H. C., Wang, C. J., Cheng, S. H., Sun, Z. J., Chen, P. S., Lee, C. T., ... & Yang, Y. C. (2014). Tea-drinking habit among new university students: Associated factors. *The Kaohsiung Journal of Medical Sciences*, 30(2), 98-103.

Turhan, E., Inandi, T., Cahit, Ö. Z. E. R., & Akoğlu, S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Turkish Journal of Public Health*, 9(1), 33-44.

Verster, J. C., & Koenig, J. (2018). Caffeine intake and its sources: A review of national representative studies. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 58(8), 1250-1259.

Yengil, E., Çevik, C., Demirkıran, G., Akkoca, A. N., Özler, G. S., Özer, C. (2014). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Sigara İle İlgili Tutumları. *Konuralp Tıp Dergisi*, 6(3), 1-7.

Yılmaz, G., Serkan, İ. B. İ. Ş., & AKTUĞ, Z. B. (2020).
Üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturucu madde
kullanma durumları. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 73-80.